

ZUZANA KULTÁNOVÁ

AUGUSTIN
ZIMMERMANN

≡ KNIHA ZLIN

WALT

ZUZANA KULTÁNOVÁ

AUGUSTIN
ZIMMERMANN

Copyright © Zuzana Kultánová, 2016
Fotografie © Terezie Foldynová, 2016

ISBN 978-80-7473-465-6 (PDF)

ROMANOV

I.

Je neděle po obědě a Augustin Zimmermann se zvedá k odchodu. Rachotí ošoupanou židlí a jeho žena se ptá, kam to zase jde a kde vzal peníze na chlast. Zimmermann, vysoký muž s pronikavě modrýma očima, ji odbyde chrchly sprostých slov. „Co se do mě pořád sereš!“ S cvaknutím kliky se obrací do nedělního odpoledne a mumlá cosi o *staré ludře*.

Stará ludra doprovází jeho postavu povzdechem. Škoda slov, která by jím protekla jako voda skrz vykuhanou rybí hlavu. Skládá žilnaté ruce do klína, pak se v ní cosi vzepře a hází po dveřích hliněný hrnek. Ten se protivně nahlas rozbije na několik kusů. Pár minut je ticho. Žena hledí chvíli do prostoru, poté se zvedne, sbírá střepy, ty chrastí a rozbíhají se po podlaže jako rtuť. Byl to poslední slušný hrnek, který měli. Vyhazuje zbytky hrnku před dům, ať se o ně klidně někdo zabije.

Její muž, Augustin Zimmermann, si vykračuje po ulici, míří do hospody. Do hospody se netěší, povoluje si červený šátek a na chvíli mu prolétne hlavou myšlenka, že by se přece jen mohl vrátit ke své ženě, posedět se sousedy, nechat den plynout, seřezat preventivně děčka a do práce jít ráno střízlivý. Velmi silně dokonce zatouží po jakési harmonii, líném odpoledni, táhnoucí se neděli. Ale co. Co doma. Co se ženou. Co se sousedy. Ale co také v hospodě. Na chvíli se mu zdá, že zaslechl vyhrávat nedělní muziku, protivné vrzání flašinetu a drkotání vyjeté harmoniky. Znělo to všechno hrozně vzdáleně, nelidsky. Stejně jako byl vzdálený tento den.

Proklatá žízeň, člověk si nemůže pomoci, řekne si. Snad nemusel být na Františku tak hrubý, ale nemůže se ovládnout. Pořád jen peníze, peníze, peníze. Peníze a pití, které ona neustále připomíná, jako by toho neměl dost sám. Sám, je na to všechno sám. Dneska bude sedět sám. Cítí, že dnes mu pití nezvedne náladu, nepřidá se k veselým zpěvákům a nebude bouchat sklenicí o stůl. Bude mít zlou, chmurnou opici. Tato neděle mu něco dluží. Celý, stále cosi slibující, svět mu něco dluží i s úroky. Splátka ani výhodné úroky však nepřichází. Dávají si načas. Místo toho připlouvají do jeho života rány. Otročká práce a nedostatek všeho. Kde je radost, proč nezbyla i na Augustina? A proč nezbyla na jeho ženu, jíž trčí zpod haleny žebra, jako hrábě ze sena?

Augustin vyhlíží svět, jenž má přispěchat s pytle plným radosti a jako mávnutím kouzelného proutku zařídit, aby se měli s jeho starou lépe. Kdyby byl onen pytel k dispozici, jistě by se tam našlo i kousek radosti pro jeho věčně nakyslou ženu. Ženu, které není nic dobré, které není nic svaté, ženu, která nemá ke svému muži žádnou úctu a zesměšňuje jej. Ale pytel je prázdný.

ný a děravý. A kde by asi svět tyto pytle hojnosti měl brát a proč by je měl dávat zrovna jemu, vysmála by se mu jeho žena, kdyby mu viděla do hlavy. Proč čekáš, že zrovna tobě se povede dobře, ptala by se. Buď rád, že jsi ještě naživu.

Zimmermannem projíždí prudká vlna nevole, zmáhá ho pocit křivdy a hlavu má plnou čertů. Kope do kamene, mívá lidi, smeká čepici a povoluje šátek, až mu nakonec spadne na zem a on ho s láteřením sbírá a uvažuje zpátky na krk. Nejradši by se na něm oběsil. Sleduje ženu, která kráčí před ním, má rozložitě boky a tučná záda, kolébá se jako kachna, jako mlynářka, kterou kdysi znával. Rozšafná a opatrná na peníze. Prostorná, jako když stojíte sami na louce.

Veškerý její přívětivý tuk jednoho dne rozmaširovalo mlýnské kolo. Při jedné nešťastné bouřce ji nelítostně strhlo mezi své lopaty a převalovalo ji skrz ty lopaty, jako by se nejednalo o krásné tučné narůžovělé lidské tělo, ale o hromadu hnoje. Nikdo to vytrvale pracující kolo nedokázal zastavit. Otáčelo a neústupně lámalo údy nadýchané mlynářky, dokud s ní zcela neskoncovalo.

Aby lidé dokázali vylovit ztěžklé tělo mlynářky a tělo jejího syna, jenž za ní skočil, potřebovali šest silných chlapských rukou. Když je vytáhli, odvraceli zrak. Hrůza se podívat. Kde je ta krásná mlynářka se širokými boky? Proč je tady žok nalitý vodou, bez krásy a podoby? Tučné mlynářky mají umírat v peřinách, obklopené zdrcenými příbuznými, obložené sedmi-kráskami a klokočovými růženci, zalité sluncem, slávou a věčností. Jejich těla se mají důstojně vznést do výšin s nadpozemským dobrým úsměvem, a ne připomínat plesnivý a zteřelý pytel na brambory nebo kdejakého chudáka, který právě natáhl bačkory uprostřed své vlhké chalupy. Táhli ji do komory a tichnoucí

voda, metající ještě před chvílí vzteklou pěnou, smývala z říčních kamenů svou vinu.

Mlčky plakala a litovala. Nemohla si pomoci. Jednou za čas to na ni přišlo a ničila, co se dalo, dokud se nevybouřila, dokud se nevzrušila tak, aby si mohla v doznívajících křečích zase na pár let odpočinout. Stačila jedna krátká silná letní bouřka, aby se stalo neštěstí, které zlomilo mlynářce vaz, mlynáři duši a jejich synovi všechny končetiny. Zimmermann pak chodil po krajině a vyprávěl lidem o neštěstí. Chtěli vědět podrobnosti. Chtěli vědět, zda kolo rozemlelo opravdu všechno.

Zimmermann neví, co přesně se dělo, než ji pohltila vodní tlama. Jak se dostala tak blízko ke kolu? Vždycky si dávala pozor a děti měly zákaz se k němu přiblížit víc než na několik metrů. Hádala se občas kvůli tomu s mlynářem, který jí vyčítal, že děti odvádí od řemesla. Mlynářka vládla mlýnu pevnou rukou, ale bála se ho. Je tak velký, o tolik větší než já, dívala se na rozlehlé hlučící stavení. Voda umí léčit i zabíjet, říkala. Čeká na váš strach jako zpozornělý pes.

Vysoký modrooký muž doputuje konečně do hospody. Jako první si poroučí kmínku. Pak pivo, kmínku, pivo, kmínku. Sedí sám, hledí do davu. Před očima se mu míhají křiklavé šaty vyšňořených dělnic. Šaty září na celou hospodu, jako skleněné kamínky z poutě, a snaží se dělat, že nejsou z laciných a ohavných materiálů. Chtějí vyvolat dojem, že jsou to krásné šaty určené pro nadějeplnou a sváteční chvíli. Dělnice si najdou své dělníky a povedou s nimi mizerný hnusný život plný houkání továrních komínů, půtek a vřískání hladovějících dětí. Jaké krásné vyhlídky čekají tyto ubohé ženy nacpané do nevkusu, křepčící při odrhovačkách plných dvojsmyslů. *Mařenko, těš se! Pepíčku, načpak?*

Přišly sem, aby si vyhlédly svého nahrbeného chlapa, který je jednou umoří, ale i tak to stojí za to. Obléct si šaty, tančit, pít a smilnit, dokud si ještě můžete namlouvat, že život se může stát jednou velkou nedělí. *Mařenko, těš se! Pepičku, načpak?*

Flašinet ryčí a chlapi se překřikují, pobíhají po hospodě jako splašení psi, chtivě cení zuby, cinkají láhvemi, chytají se v bocích. Augustin se ztrácí v ryku a zpíjí se do němoty. Sedí sám. Nemá s kým sedět a nikdo s ním ani sedět nechce. Není to dobrý kumpán. Ze smíchu přejde v klení, z klení ve smích, to nepřináší velký pocit družnosti. A tak sedí, hledí do láhve a pracuje na tom, aby nevystřízlivěl. Takovou bolest by nevydržel. Je před ním nový týden a je třeba se na něj řádně připravit. Mírná opilost mu vydrží ještě zítra, pak vystřízliví, chvíli to vydrží, ale jen tolik, aby ho bolest nezničila, potom se sem staví znova. Františka to pochopí, je to rozumná ženská, ví, že od něj stejně nemůže nic lepšího čekat. Týden je nevypočitatelný. Není možné ani určit, jak bude týden dlouhý.

Když konečně propije všechny peníze, s úlevou zaplatí a vyklopýtá do ulic. Ještě předtím se pro svou výšku bouchne hlavou o zárubeň. Zacleje, skoro upadne. Chvíli zpomaleně máchá rukama ve vzduchu, než srovná balanc.

Trmácí se tmavými ulicemi a míjí elegantní siluety továrních komínů. Připomínají nóbl cigarety balené v tenoučkém papíru, které Zimmermann rozhodně nikdy kouřit nebude. Přísně pravoúhlé klasicistní ulice Karlína se vlní a proplétají jedna do druhé. Augustin skutečně chvíli netuší, kde je. Špicuje uši, ale marně. Cesty jsou podezřele rozhlehlé a přitom zavřené. Ocitl se v bezvýchodném labyrintu, plném slepých ulic a falešných vývodů, z nichž se každý uzavře právě ve chvíli, kdy

chcete ven. Kolem hlavy mu proletí můra, kdesi šustí krysy. Chvilí se mu zdá, že slyší šumění přístavu, ale je od něj příliš daleko. Augustin odhání myšlenku, že se pohybuje na vodě, a štrachá v kapse lulku. Musí si zapálit. Tohle není normální. Natáhne smrad z laciného tabáku a zvedne se mu žaludek. Neprojel tudy teď vlak? Zastavuje se, poulí oči do tmy, opírá se o nějakou zeď. Má uvnitř rozdrásanou hlavu a nad okem ho tlačí silná bolest. Že radši nezůstal v hospodě. Tam je alespoň bezpečno. Karlín je zbytečně prostorný, na člověka z toho jde tíseň a slyší divné věci.

Podlamují se mu kolena a cítí se velice unavený, nejraději by si někde zdříml, ale to by zas bylo řevu, kdyby ho tady ráno někdo viděl. Františka by se pomínula. „Děti, podívejte se na svého otce, spí na ulici jako prase.“ To nemá zapotřebí poslouchat.

Něčeho by se napil, v ústech mu hoří jako v pekle. Jako v ohnivé peci některého z těch příšerných stavení s vysokými černými štíhlými a stále čoudícími komíny. Konečně stojí před domem. Okna jsou ucpaná hadry, aby do nich netáhlo, na dvorku spí slepice nafouklé jako baňky. Barabizna, do níž je lepší chodit za tmy. Prokletý nájemní dům. Bere za kliku a zakopává o džber. Kleje a přemýšlí, kdo to udělal. Dochází k závěru, že na něj džber nastražila jeho žena. Chce z něj udělat mrzáka, to by se jí tak líbilo. Lomcuje chvíli klikou, a když zjišťuje, že je otevřeno, vpadá dovnitř. Nabírá vodu do hrstí, srká, povoluje šátek u krku a svalí se na slamník.

„Nedělejte, že spíte,“ zařve do ticha. Má potřebu zjednat si respekt. Je pracující muž a otec a jeho žena se válí, i když by měla pracovat, a jeho děti spí, i když by jí měly pomáhat.

Nikdo nereaguje. Každý podnět by ho mohl vybudit a Františka musí zítra pracovat. Ke knoflíkům si přibra-

la správký šatů a musí se otáčet. Kdyby odpověděla, její muž se rozzuří a bude dělat bordel do rána. Na to číhá, to chce. Upustit páru. Ani hodiny strávené pitím neuhasilily jeho zlost. Augustin chvíli sedí, převaluje olepený jazyk v hubě, hlavou mu víří myšlenky, mhouří oči jako kuna. Panenky mu neklidně běhají sem a tam, snaží se cosi zachytit. Ani sám neví co, a přesto si je jistý, co by to mělo být. Nakonec ho přemůže únava a také se mu začíná dělat zle od žaludku. Lehne si a začne škytat. To všechny ruší. Děti zatínají ruce v pěst, ze všech sil zavírají víčka a chtějí spát. Studená podlaha je bodá do ledvin. Místnost se naplňuje opileckými výparý a opilcova žena má rudo před očima. Kouše se do ruky. Nakonec se však asi po půl hodině Bůh smiluje a on zaškytne naposledy a začne chrápat. Jemně zvlněné kopce přitom tiše obemykají Karlín a foukají do rozpálených ran nekončící noci.

Nad předměstím se trhá zlatý úsvit a Augustin se plouží do práce. Zarudlé oči ho řežou, v ústech má jak v kanále. Rachotí povozy, služby spěchají na trh, kovoví mravenci na svá staveniště. Hospodyním občas vypadne z košíku vejce, zelenina nebo se vycmrndá mléko. Tuhle nějaká žena nese husu v košíku. Huse trčí krk jako dlouhý úhoř. Vodního hada Zimmermann ještě nikdy nechtyl. Tajemný slizký predátor, který si dokáže podmanit vody a na chvíli i souš, se mu zdaleka vyhýbal. Úhoře Zimmermann, překračující teď zbytky potravin, nepřemůže, toho si nezaslouží. Po včerejšku je mu, jako kdyby ho někdo pleskl mokrým hadrem po hubě. Někde v dálce sekavé smyčce fázují Zimmermannovy kroky, údery do tympánů nahrazují tlukot srdce. Na Rakouské císařství přitom neochvějně shlíží šetrný Franz Josef, jenž si neví rady se svou čím dál

vychrtlejší ženou a jehož knír a uniforma vystřídaly prázdnou tykev Ferdinanda I. Dobrotivého, obdivovatele technického vývoje a vášnivého botanika.

Ve mlýně panuje obvyklý shon, stárek se snaží, je připravený se ztrhat, lidé přijíždějí, odjíždějí, shazují a nakládají pytle. Přijíždí chalupník, na trakaři několik pytlů, stárek vše důležitě diriguje. Augustin jeden pytel zvedá, prohýbá se a pocituje únavu z včerejšího dne. Po tváři mu stéká ulepený pot, povoluje si šátek. Kráčí přes dvůr a na chvíli se zastavuje. „No tak, hni sebou,“ ozve se někde z útrob čertovského rámusu v jeho hlavě. Pytel váží snad sto tun, má pocit, že má na zádech naloženého sebe samého.

Od Vltavy k němu doléhá pokřikování vorařů, zničehonic shazuje pytel ze zad na zem, ten bouchne o hlínu a chalupník poděšeně běží ke svému majetku. „Co to děláš, blázne, myslíš si, že v tom neseš kočky na utopení?“ Přibíhá snaživý tovaryš Antonín a cosi se snaží vysvětlovat a zachraňovat situaci. „Vypadni,“ syčí. „Ráčí odpustit, pane, pytel odnesu sám.“ Chalupník nespokojeně bručí. „Ty táhni do strojidla,“ přikáže Zimmermannovi. Augustin poslušně táhne do strojidla, je mu to jedno, je tam klid a nemusí s nikým mluvit. Co mu ale vadí..., že si na něj otvírá hubu mladší tovaryš. Až bude příhodná chvíle, rozbije mu ji.

Mlčky vypírá černou pšenici. Třídí ji, nabírá trhavými pohyby do cezáku na prosušení. Vzadu troubí a fázíje hrozivý orchestr, celá armáda nástrojů, průvod mužů s kovovými vázkami na klopách fraků. Na chvíli má pocit, že zahlédl chlapa v cylindru se žlutýma očima a kovovýma rukama, jak kýve kyvadlem a dívá se na něj, na Augustina. *To ten prokletý Karlín plný šrotu.*

Zimmermannova situace není optimální. Nemá na nájem. Včera propil poslední peníze, co mu žena půjčila. Zítra přijde Kučera vymáhat nájem za kvartál. Jako kdyby ho snad měl z čeho zaplatit. Františka o ničem neví, začal by obvyklý řev o tom, že mohli zůstat ve Viničných Horách a že se musela zbláznit, když s ním šla sem. Byl to její domov, který jí vzal. Augustin jí vzal ostatně úplně všechno. Tam bylo víno, pole, potok, Vídeňská silnice, Pražačka a potenciál, jenž vycházel od Stomeových. Kdo mohl vědět, že Karel Hartig, syn panského mlynáře, si vezme Stomeovu dceru a stane se starostou, jenž postaví nové město plné příležitostí, a přes kopec se tam z Karlína lidé jenom pohrnou, zatímco Zimmermann přes ten samý kopec utíkal před zatuchlou nebezpečnou osadou plnou klepů a slídících očí a uší, které ho sledovaly a porovnávaly s nebožtíkem Sýkorou.

Jeho bláznivá žena se v Karlíně bojí, vadí jí lodě, vlaky, továrny, má pocit jakési hrozby, myslí si, že ve Vltavě plují ryby na klíček. Jednou vyplivne Rustonka obludu, která nás rozseká na kusy sešroubovanými pařáty, říkává. Kdybys nebyl líný blázen, mohli jsme se mít líp, živit se poctivě. Mít klid.

Kdo tehdy mohl vědět, že malá obec oplývá stavebním kamenem a pískem a jednou se sem pohrnou davy a zběsilým tempem vznikne nové město s bohatou výstavbou. Kdo tehdy mohl vědět, že kdyby ještě chvíli počkal, možná by se jim tam dařilo, protože z bývalé usedlé viniční obce, na niž dohlížely z jedné strany Hora šibeniční a z druhé Vítkov, jako zvedlá břicha žižkovských bohů, se stane tepající živoucí místo plné příležitostí, Královské Vinohrady. „K čertu s tím, všude chodím pozdě,“ mumlá si Zimmermann pro sebe. Zase to vyžerou jiní, ale co se dá dělat, kdo to tenkrát mohl vědět.

Rozhoduje se, že zajde za kameníkem. Ten má peněz dost, má živnost a peníze, to se dnes poštěstí málokomu. Musí mu půjčit. Je to uznalý člověk. Půjčit Augustinovi, to je jeho řádná povinnost. Ne všichni mají živnost, a už vůbec ne v této době. Takoví živnostníci by se měli revanšovat dělníkům vstřícností. Kameník moc dobře ví, jak na tom jsou a co se jim stalo. A koneckonců byli přátelé. Kdysi.

Zimmermann lomcuje odpadem a na chvíli je téměř spokojený, jak to hezky vymyslel, půjčí si peníze, zaplatí nájem... a co. A nic. Stále ještě dluží v hospodách. Je na tom hůř než kdejaký čeledín. A je koneckonců něco jiného než čeledín? Ano, je, přece je obchodník. Má nárok na vídeňské řízky k nedělnímu obědu. Jen škoda že se okatá sametová telata, z nichž by někdo šťavnaté řízky vonící přepuštěným máslem naporcoval, ukrývájí kdesi ve vzdálených krajinách, které nikdy nepozná. Vesele spásají horskou trávu na alpských pastvinách a zbůhdarma krmí huby ničemným zbohatlíkům, kteří neumí nic jiného než spekulovat s akciemi. Z rozjímání ho vyruší Petr. Poroučí mu, aby pomohl Pavlovi nakládat. Augustin mrskne odpadem o zem. „Vím sám nejlíp, co mám dělat.“ I tak se ale nechá dirigovat od mladšího tovaryše. Je to k smíchu. Nakládá pytle a přestává vnímat čas. Uši má plné vosku. Myslí na to, jak se ve čtyřicátém osmém bombardovaly staroměstské mlýny, a má za to, že by se to mělo opakovat.

Zatímco Augustin nakládá pytle na šlachovitá záda a zatíná sanice, Františka vztekle práská nádobím. Slyší řev z pavlače. Doufá, že u ní nikdo nezaklepe. Jestli včera někoho její muž vzbudil, může se stát, že někdo přijde rozdávat rozumy a tvářit se účastně, bude ji litovat, pomlaskávat, uhlazovat si vlasy pod šátkem a číhat

na nové informace, záminky, podněty a znamení, které by se daly k večeru donekonečna probírat. Ještě že jsou na světě rodiny jako Zimmermannovi. Poskytují více rozptýlení, než když přijede komediant s mořskou pannou v kádi na svatomarkétskou pout.

Františka není z těch žen, které se ze svého trápení rády vypovídají. Má za to, že není třeba opakovat to, co lidé vidí, a není třeba vysvětlovat, že to, co si lidé myslí a vidí, je často jinak. Mlčela a oni ji považovali za odpudivou. Někdy jí je do pláče, tohle si přece nezaslouží, copak nejde sdílet bolest i jinak, copak je mlčení nešťastné ženy něčím tolik odpudivým, že už ji zdraví jenom tehdy, když se jí chtějí vysmát?

Jejich sousedé jsou často rozjívění venkované s otiskem poroby, úlisnosti a ostudné chudoby. Přišli do města za štěstím s představou, že budou pravidelně usedat za bíle prostřené stoly. Sotva se zbavili okovů roboty a bylo jim povoleno stěhování, nahrnuli se sem v touze se osamostatnit a stát se občany velkoměsta. A za nimi přicházeli další. Prášili kolem sebe zbytečně křídly poděšených slepic a snažili se cosi vyklovat ze země umorěné mrazy. Františku to jejich kdákání a sousedské sdílení unavovalo. Přitáhli bůhvíodkud a snažili se zakrýt nejistotu řečmi o tom, kolik si už našetřili.

Občas slýchávala, jak si někdo zpívá krajové písničky. Lezlo jí to na nervy. Když sem tito lidé přišli, často nosili své vlastní kroje, pak je odložili. Mysleli si, že teď už je nebudou potřebovat, že teď přišel nový život, nezávislost, staré vazby jsou konečně pryč, patriarchát zadupán a všude řádí pokrok. To by bylo, aby nebylo. Odhodili vazby spolu se starými hadry, symboly otročeni. Mohli si konečně dělat věci *po svym a každej se starat sám vo sebe. Nemuseli být už po vůli pánům*. Mluvili spolu různými dialekty, které Františce zněly cize. Popelili se

na dvorku a překáželi tam, když chtěla pro vodu, když potřebovala vyprat, když se potřebovala jen nadýchat čerstvého vzduchu nebo když šla svolávat děti.

Zimmermannová nechtěla mít s nikým nic společného, měla za to, že lidé nikomu v ničem nepomohou. Pouze okounějí, přihlížejí, hodnotí a všechno jen zhoršují zcestnými plky. Odmítala besedovat s lidmi. Chtěla být sama. Člověk se rodí sám, umírá sám a na život je stejně sám. Odmítala cokoliv oslavovat, ignorovala i císařovy narozeniny, nebyla ani s rodiči ve čtyřicátém pátém uvítat první parostroj. Příčila se jí představa, že stojí mezi davem lidí, kteří z ptačí perspektivy vypadají jako roj černých mravenců, a mává vlaku bílým kapesníkem. Jediné, co si přála, aby jí dali všichni pokoj. Přitom však byly dny, kdy mlčky polykala slzy a dívala se z okna, jestli se neobjeví někdo, kdo by jí alespoň na chvíli vzal unavenou ruku do široké teplé dlaně.

Když domyje nádobí, vydává se na dvůr. Třikrát se zhluboka nadechne a míří k pumpě. Lomcuje pákou, kolem ní se sousedky přou o cenu vajec. Z kovářské dílny se ozývá pravidelné klepání. Drbny pokradmu sledují snědou ženu, jak zápolí s pumpou kašlající vodu do džberu. „Vyplýtvá všechnu vodu,“ zaslechne. Neotočí se. Když je nádoba konečně plná, táhne džber do světnice a už ode dveří křičí na své děti honící se po kuchyni.

Třískne nádobou, až vychrstne voda. Neví co dřív, jestli šít, vařit nebo pohlavkovat ty nezvedence. „Co tak řvete, ke stolu a šít.“ Anna s Michalem se poslušně usazují kolem stolu a berou do rukou knoflíky. Jan je ve škole. Jan se dobře učí. Ale nic z něj nebude. Žádný vynálezce a inovátor. Na to, aby z vás něco bylo, potřebujete peníze, dobrá hlava bez peněz a bez kontaktů je vám celkem k ničemu. Alespoň tak uvažuje žena, již by ani

ve snu nenapadlo věřit bláznivým povídačkám, že teď může i chudý člověk zbohatnout. Podnikáním. Františka ucpává hadrem okno a přitom sleduje pracující ženu ze sousedství. Máchá si ruce v kbelíku a pokřikuje něco na Andělovou. Umouněné děti se točí v jednom velkém víru po dvorku.

Františku vyruší za zády nějaký hluk, děti se zase honí po světlici a místo, aby sedly k otlučenému stolu a pomáhaly, jak jim poručila, rozsypany knoflíky. Co to děláte? Co to děláte? Přestaňte! Pochytá děti a bije je do tváří. Co to děláte? Proč mě sužujete? Děti stojí se sklopenými hlavami. Anna usedá za stůl, popelavé vlasy rozházené po hlavě. Michal sklání hlavu nad prací. Matka stojí rozkročená v černé sukni a ošklivé haleně. Šátek na hlavě má pevně utažený a nespokojeně si je prohlíží, jak jsou umouněné a ošklivé. Co z nich bude?

Františka se opět otáčí k oknu do dvorku a vystrčí bradu ze šátku. „Kolo, kolo mlýnský, za čtyři rýnský, kolo se nám polámalo, udělalo bác,“ rozpadá se kruh malých dětí s veselým výskotem do prachu, až se slepice poděšeně rozkvokají a začnou tlouct křídly a vířit kuřincový pach.

Františka stojí rozkročená u okna a myslí na Martina, bývalého muže, a na Augustinovo včerejší škytání, odporem se jí houpe žaludek. Tohle s Martinem nikdy nezažila. Byl to slušný člověk. Trochu těžkopádný, ale slušný. Jeho oči neprohlédly jedinou lest světa. I když o něm Augustin rád mluví jako o hňupovi, pravidelně docházela na hřbitov a kladla na hrob květiny. Nebo se alespoň pokřivovala, když na květiny nebylo. A to nebylo teď v poslední době pořád.

Když umřel, nestalo se vůbec nic. Nebyl ani tehdy okázalý. Nezaklepal na okno na rozloučenou, ani se kvůli němu nezastavily kostelní hodiny. Nikdo v hodině jeho

smrti neslyšel za oknem klusat koně. Vydechl a jeho duše se rozpadla a zmizela bůhvíkam. Františka si pomyslela, že mohla být přece jen na Martina přívětivější. Kdyby věděla, co ji čeká, nosila by ho na rukou a nenapadlo by ji smát se starému muži za jeho dobrotu.

Zimmermannovi se nesmála nikdy. Zimmermann ji fascinoval. Smířila se i s tím, že jejího prvorozeného syna neměl rád. Vyřídil si sice poručnictví, ale náhle mu začalo všechno na Janovi vadit. Divně se díval, neposlouchal ho, prokazoval mu málo úcty. „Jak by také něco z toho mohl dělat, jsou mu dva roky,“ divila se Františka. Augustin se na ni vždy zle obořil: „Příliš ho hýčkáš. Tím věčným nošením a houpáním tomu bastardovi změkkl mozek.“

Sedával ve světnici a s nelibostí sledoval ji i dítě. Když zjistil, že pod srdcem nosí to pravé, jeho, přestal s tím. Místo toho začal přicházet domů s flaškou v ruce, a ani se ji nepokoušel skrývat. Sedával u stolu a zarytě na ni zíral. Františka se ho začala bát. Obcházela ho a jeho oči byly všude. Netušila, co si myslí. Tehdy se také začal ochomýtat kolem Pražačky. Postával podél cesty a pozoroval rozlehlou viniční usedlost. Jeho vládkyně mu připomínala tučnou mlynářku, a přestože to nemohl snést, schovával se ve stromořadí, lemujícím prašnou cestu kolem domu, a číhal na starou Stomeovou. Toužil po Pražačce, toužil po ženě. Velkorysá a živá žena, plná masa. Když ji nezahlédl, procházel se alespoň kolem pole, které patřilo Stomeovým, a sužovaly ho voda, pěna, těžké tělo mlynářky. A přesto chodil k Pražačce dál, někdy i v noci, opíral se o zdi velkého stavení a poslouchal. K ránu byl někdy svědkem pracovního ruchu a bodala ho závist. Ten řád. Blahobyt. Dostatek všeho. Hříchů pečlivě ukryté za studenými zdmi. Jejich svědomitě vychovaná dcera. Jestlipak má Amálie nějaké

škaredé tajemství? Proč oni, proč ne já, kýval hlavou. Augustin si pomyslel, že jednou by chtěl bydlet také v domě, kam nikdo nedohlédne, z něhož je zákaz cokoliv vynášet. V domě, jenž své majitele chrání. Nevyspalý se pak trmácel do práce a myslel na dceru Stomeových, čerstvou a vábnou. Takové ženy tu však nejsou pro něj, voňavé a vábné, uvědomoval si. Doma trápil Františku, již různě převracel, mačkal, urputně plnil a snažil se z ní vykřesat jinou podobu. Vláčnou a bílou.

Františku druhý den pálilo tělo a myslela na dny, kdy chodil ještě občas střízlivý a večery u nich byly klidné. Spravoval si udice a občas s ní přitom zažertoval. Jeho ostře modré oči změkly a ve tváři se mu mihlo něco šibalského. Potuloval se pak u vody a furianty chytal ryby bez náčiní. Jenomže potom se začal čím dál víc poflakovat po Viničních Horách a bylo mu úzko. Toto místo je tak podivné. Malebné vinice byly nahrazeny bohatými dvory a viniční usedlosti se kamsi propadly. Pastýřské písně o lásce vystřídala hrubost a bukolickou krajinu začali osidlovat hlupáci, kteří se tu popelí v chudých domech a do všeho strkají nos. Dělal se mu zle z těch bohatýrských statků Smetanky, Sklenářky a především Pražačky a také z ohavné Kapslovny, která pro Rakousko vyprodukovala až šedesát milionů zápalů ročně.

V této Kapslovně, již vlastnil Sellier a Bellot, pracovaly lolitky. Představoval si, jak se Bellotovi rozprsknou skla brýlí, když mu je přivedou k potěše do tmavého pánského pokoje. Bledé a chatrné. Jak pokývá prstem, aby šly blíž, protože špatně vidí od té doby, co mu exploze v jeho vlastní továrně poranila oči. Zimmermanna toto místo tak děsí. Směs divných lidí a ještě divnějších podniků a stavení. Židovský lazaret, vyřvané hospody, kovárny, zatuchlé fary, vrch sv. Kříže, kde se prý houpávali

oběšenci, pak najednou Pražačka, vzor strategického plodného uvažování a života.

Zimmermann tady byl jako na jehlách. Často měl pocit, jako by z vrchu sv. Kříže cosi kvílelo a vyhánělo ho pryč. Ne, tady už nevydrží. Co čekat od místa, kde za noci povlávají oběšení, již mají na mrtvých hlavách bílé navoněné paruky, kde lidé tančí po nedělích jako smyslů zbavení a lolity nechávají duše v továrně, která může každou chvíli bouchnout. Celý Žižkov byl jako taková kapslovna před explozí. Přitom, podivně klidný a zatuchlý, čekal na svou příležitost. A on sám si připadal jako zapalovadlo z bílého střelného prachu. Pořád ho cosi nutilo rozhlížet se a opatrně našlapovat. A jeho nohy ho samy nesly k bohaté usedlosti, jež ho pronásledovala na každém kroku. Ryby ho přestaly zajímat, klid osady hučel, stále dokola Františce opakoval, že jednou ta Kapslovna bouchne a oni všichni uhoří, kolem továrny budou poházené vychrtlé údy jedenáctiletých a čtrnáctiletých dívek, *musíme jít pryč*.

Svět postupně měnil barvy a podivně ztěžkl, doléhal na něj. Musel častěji pít a místo, kde žili, ho tlačilo. Objala ho lezavá zima, ovinul ledový vítr a nastalo šero. Nebe se naklánělo nebezpečně nízko. Tíseň, úzkost a roztěkanost už nestačilo ředit lihem, rozhodl se tedy, že se je pokusí vypudit místem. Zbaví se Viničních Hor, Pražačky, Sýkory i mlynářky. Zbaví se těžkých šumících večerů, nahradí je ještě pořád radostnějším ránem. Půjdou do Karlína. Výheň pokroku, bašta těžkého průmyslu, hledáček ještě nevyužitých zdrojů, jádro moderní ekonomiky. Ztratí se mezi přístavem, komíny, zapadnou do jedné z těch pravoúhlých ulic. Zbudují nový, důstojný život. Bude svým pánem. Přiloží svou píli do kotle zběsile se ženoucího pokroku. Stane se obchodníkem. Bude práskat bičem nad pomyslnými indickými

otroky jako britský majitel bavlníkových plantáží a výdělek se jen pohrne. Pak možná, jednoho dne, si postaví Pražačku číslo dvě.

Augustin donutil svou ženu, aby prodala chalupu. Nechápala, proč zrovna do Karlína, když neustále nadával na fabriky a na lidi, kteří v nich pracují, a na všechny ty proklaté Kleiny, Daňky a nenažrané židy, kteří by z vás stáhli nejraději kůži za živa. Augustin měl za to, že když rozzuřenému psovi zpřímá pohlédnete do tváře, síly se vyrovnají. Františka se bránila, chalupa je chalupa, co by tomu řekl Martin. Její muž však nedal pokoj, otevře-me si krám. Teď to půjde. Obchodní zákoník umožňuje neomezenou podnikatelskou svobodu. Šanci mají všichni. Nepotřebuju nic. Jen zaplatit živnostenskou daň a sehnat dobré místo. Objímal ji. Budeme se mít dobře a já jim ukážu, všem jim ukážu, že to jde. Že to teď jde.

„Nemáš zkušenost, vzdělání,“ namítala žena.

„To teď nepotřebuješ.“

„Tesař se může stát krejčím, krejčí kovářem, kovář řezníkem.“

„A co chceš prodávat?“

„Kroupy.“

„Kroupy? Teď když stroje vyrábí stroje, chceš prodávat kroupy?“

„A co je na tom? Neboj, budeme se mít dobře,“ objal Františku muž, po dlouhé době ji políbil do vlasů. Františka se od svého muže odtáhla. Nevěděla, co si myslet. Zase mu svítily oči a byl mladý a silný. Dokonce to vypadalo, že se raduje. To se už dlouho nestalo. Třeba se mu začne skutečně dařit. Třeba přestane pít. V příštím okamžiku tomu sice nevěřila, protože její muž nebyl typ obchodníka, ale co dělat. Je to její manžel a musí ho následovat.

Františka svému muži nerozuměla. Jeho podivné nálady a nápady ji čím dál více znepokojovaly. Přitom, když chtěl, uměl tak hezky vyprávět. Když měl upito, líčil jí vlnící se hřbety kaprů na hladině vod, měnící se odlesky mléčně zelené vody a třepotání křídel vážek. Občas přinesl načerno chycenou rybu. „Doufám, že není z Vltavy. Mohla by mít tyfus. Ta řeka je odjakživa nemocná, Augustine.“ Zimmermann se však smával a rybu snědl obvykle sám i s kostmi. Občas ale, když přišel se zlou, rybu rozdupal a vinil ženu z nevděku. Modré vnitřnosti páchly a ryba mrtvě hleděla do špinavé podlahy, odkud ji po kusech zvedal a házel po zdech, na nichž zůstávaly mastné stopy.

Tehdy z něj mívala strach. Nejednou si pomyslela, že není zjevné, čeho všeho je její muž schopen. Bála se také některých jeho historek či spíše jejich podání. Měl v oblíbě příběh o prstu, jímž ji vyděsil jednoho podzimního večera.

Byli dva milenci a potřebovali se zbavit manžela nevěrnice. Za drobnou úplatu v podobě hodin jim přislíbil pomoc ženin syn. Všichni tři v potemnělé chalupě společně zardousili podváděného muže, vynesli ho v noci na nedaleký statek provoněný mrvou a teplem a pohodili jeho tělo ke koním. „Bude to vypadat, že ho udupali,“ shodli se všichni, zatímco koně mírně žrali. Syn pak poslouchal ve světnici tikot obdržených hodin a říkal si, že už si žije jako velký pán, zatímco ti dva po sobě lozili a žena dělala „ještě, ještě“ a smála se a výskala.

Statkář však nebyl blázen. Věděl, kam má jít. Několik dnů počkal a poté se, když se všichni vytratili, vydal do stavení a šmejdil po světnici. Když našel na hliněné podlaže kus prstu, který znatelně chyběl na ruce milenci, jenž v hospodě popisoval ztrátu několika článků více než nepřesvědčivě, věděl, kolik uhodilo. Obracel prst svého syna

v ruce a přemýšlel, koho zabije dřív... Nepamatuje si, jak to skončilo, ale Augustin tenkrát popisoval ten prst tak důkladně, že se jí udělalo mdlo. S rozkoší mluvil o tom, jak ten kousek prstu ležel na poskvrněné zemi, o ozvěně ženina sténání, jež se odráželo od studených kamených stěn. Augustin rozjařeně halekal: „To je zvláštní, ani bys nepoznala, že to je prst. Kus prstu vypadá na zemi úplně jinak než prst na ruce.“ Líčil barvu i tvar prstu, určil, kolik krve z něj vyteklo, co z něj trčelo, hádal, jak dlouho se asi musel nebožtík dusit, oči měl přitom skelné. Nato se rozesmál a kousl Františku do ukazováku. „Jak si mohli myslet, že jim to projde? Vesničané jsou zkrátka hlupáci. Udělají první věc, která je v jejich prázdné hlavě napadne. Pro kus lidského těla a nějakému krámu jsou schopni se povraždit.“ Pak mu zasvítilo v očích a začal v elipse pohybovat svým vlastním ukazovákem tak dlouho, až se jeho ženě zdálo, že s tím nikdy neskončí. Vypadalo to, že sám Augustin se proměnil v ukousnutý prst, který se teď promenáduje po světnici, hrozí jí, strká do ní a pořouchle ji popichuje.

Když s tím Augustin konečně přestal, vytratil se kamsi ven. V noci se vrátil, seděl u ní na posteli a zamýšleně se na ni díval. Františka vypotila desítky litrů potu, oba věděli, že nespí, ale její muž jí nedovolil, aby to přiznala. Jen se díval a hladil ji pod srdcem a říkal přitom *moje dítě*, pak po stehnech a ještě hlouběji mezi stehny, dokud nezačalo svítat a on se nevytratil do mlýna. Na jejím muži je něco divného. To něco ji tenkrát donutilo pozvat ho do domu a to něco nad nimi chmurně visí, jako kus mraku připomínající soumrak světa.

Ztěžka usedá za stůl a naučeným pohybem sahá po práci. Knoflíky nikde. Hledá je po stole, všude možné a nemůže je najít. Trochu panikaří, ptá se dětí, kde jsou.

Děti tvrdí, že nevědí. Když je poté najde zabalené v zástěře, ukryté za kamny, zbarví Anniny líce svými pěstmi do modra. „Ty neřáde, ty malá prohnaná zmije,“ křičí. „Jsi jako on, přesně jako on. Neřád, co dělá schválnosti.“ Anně se spouští slzy, drží se ublíženě za tvář a křičí: „Maminko, já nejsem zmije, odpusťte, nechtěla jsem.“ Chtěla maminku potrestat za to, jak je na ni hrubá, ale možná ne tolik. Maminka je pro ni záhadou. Klidně ji nechává samotnou, nechává ji pracovat, i když je unavená, a klidně by ji nechala otci napospas. Anna by přitom chtěla, aby se s ní třeba pomazlila, často si to představuje. V noci se Anně zdá, že na ní sedí černý pták s červeným zobákem a chystá se jí vyklovat oči, nejprve jí a nakonec všem.

Anna potom leží s vytřeštěnýma očima a čeká, až pták, který na hrudi sedí i po probuzení, zmizí. Teď se zase počurala a Michal jí bude muset opět dlouho vyprávět příběhy a pohádky a všude ji mít za zadkem, protože neusne, bojí se. „Už to nikdy neudělám,“ mumlá si pro sebe. „Slibuji – nikdy, jen mě nech být. Nech mi moje oči,“ zakrývá si rukama šedé oči. Když se je odváží otevřít, vidí, že pták sedí v koutě a dívá se na ni nehybnýma ptačíma očima. Štouchá do bratra. „Musíme být zítra hodní, aby maminka neplakala. Musíme.“ Bratr cosi zamručí a otáčí se na bok, matka i otec spí. Místnost je naplněna těžkým pachem. Anna sedí a zrovna s ní lomcuje touha být hodná. Chtěla by začít být hodná okamžitě, teď hned. Skoro nemůže ani dospát. Druhý den je nezvykle tichá a snaží se víc než obvykle.

Teď však svou matku nenávidí, protože ona přece za nic nemůže, chtěla matku jenom poškádlit. Proč ji tak často bije. Jana nebije nikdy. Anna si vybaví všechny křivdy světa a rve čím dál tím víc. Až přijde Jan ze školy, štípne ho bolestivě do ruky. Trochu se jí uleví. „Zmet-

ku jeden,“ sykne na bratra. „Počkej venku, zakroutíme ti s Michalem krkem.“ Konečně všichni sedí u stolu, tiše obšívá malé drobné knoflíky připomínající uschlé ploštice. Ushlé ploštice nikdy nebudou stačit na jejich obživu. Shrbená Františka si vybaví svého zaměstnavatele, malého člověka s tučnými prsty. Na levém ukazováku má zlatý prsten s ohavným zeleným kamenem, velkým jako křepelčí vejce. Přebírá její výrobky jako tlustý mourovatý kocour odpadky na skládce. „Zmetky. Zase máš zmetky.“ Odděluje polovinu bezchybných výrobků a sráží mzdu. K čertu s ním. Františčina úzká tvář je skloněná nad prací a ze dvorku k nim doléhá rytmičké tukání z kovářské dílny.

Augustin chvátá, doléhá k němu křik dělníků z přístavu. Nakládají lodě a udělují si příkazy. Řeka šplouchá, lodě se kývají, někomu spadl sud z trakaře. Doléhají k němu nadávky, oplzlé vtipy. Augustin se rád u přístavu zastavoval, někdy přemýšlel, že se odplaví po vltavsko-labské cestě až do Hamburku a vystoupí na břehu ledového a placatého Baltského moře. Chlast, holka v každém přístavu, dálky, možná by to nebyl špatný život. Jen kdyby to celé nepatřilo tomu vydřiduchovi, co nechává v Rustonce vyrábět kotle jako na zakázku samotného knížete pekel. To by si raději zlámal obě ruce.

Vyhne se přístavu, má něco důležitého, míří ke kameníkovi jménem Karel Möldner. Nedá se říci, že byli přímo přátelé. Kameník je spíše někdo, kdo Augustina vyslechne a bez řečí dál tesá do kamene. Kdysi spolu chodili načerno na ryby. Zimmermanna považuje za neškodného blázna, který jednou špatně dopadne.

Karel Möldner se nechá vždycky stáhnout o nějakou tu zlatku. Ani vlastně neví proč. Snad proto, že je mu toho chlapa trochu líto. Očividně se mu rozkládá